

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania L. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w Warszawie
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 kwietnia 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 20 lutego 2024 r., sygn. akt III AUa 338/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 lutego 2024 r., III AUa 338/23 Sąd Apelacyjny w Białymstoku zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 8 sierpnia 2022 r., XIV U 1888/20 i oddalił odwołanie od decyzji z 19 czerwca 2017 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w Warszawie (organ rentowy) odmawiającej L. W. (odwołujący się) prawa do emerytury pomostowej, ponieważ po 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał on prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołujący się spełnił część przesłanek enumeratywnie wymienionych w art. 4 ustawy tj. urodził się po 31 grudnia 1948 r. ([...] czerwca 1956 r.), osiągnął wiek przekraczający 60 lat życia, rozwiązał stosunek pracy, ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący ponad 25 lat

(łączny okres składkowy i nieskładkowy wynosi 27 lat, 4 miesiące i 17 dni), legitymuje się stażem pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze przekraczającym 15 lat (15 lat, 7 miesięcy i 29 dni), a ponadto przed 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

W ocenie Sądu Okręgowego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do uznania, że odwołujący legitymuje się stażem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wykonywanej choćby przez 1 dzień po 31 grudnia 2008 r., dlatego wymagało ustalenia, czy odwołujący się spełniał przesłanki do przyznania emerytury pomostowej a podstawie art. 4 w związku z art. 49 ustawy.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący legitymuje się wymaganym stażem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych w wymiarze co najmniej 15 lat, osiągniętym przed 1 stycznia 2009 r. Zdaniem Sądu, jak wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego, pracom w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze według tzw. „nowych wykazów” - załączników nr 1 i 2 do ustawy o emeryturach pomostowych oraz art. 11 ustawy – odpowiadało zatrudnienie odwołującego się w okresach: od 3 marca 1982 r. do 24 września 1983 r. na stanowisku aparaturowego (stosownie do poz. 14 załącznika nr 2 ustawy - prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego), od 26 października 1983 r. do 24 grudnia 1984 r. na stanowisku górnika ładowacza (stosownie do art. 11 ustawy w zw. z art. 50c § 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - praca górnicza pod ziemią w kopalniach węgla), od 15 lutego r. do 4 kwietnia 1985 r. na stanowisku pracownika odlewni form i rdzeni oraz podsuwnicowego, jak również od 1 lipca 1988 r. do 29 lutego 2000 r. na stanowisku wykańczacza odlewów (stosownie do poz. 5 załącznika nr 1 do ustawy - prace bezpośrednio przy ręcznej obróbce wykańczającej odlewy: usuwanie elementów układu wlewowego, ścinanie, szlifowanie powierzchni odlewów oraz ich malowanie na gorąco) oraz od 26 września r. do 30 czerwca 1988 r. na stanowisku słodownika (stosownie do poz. 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy - prace przy bezpośrednim

sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego oraz prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego).

Sąd wskazał, iż łączny staż pracy wykonywanej w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych wynosi 15 lat, 7 miesięcy i 29 dni, tym samym odwołujący spełnia wszystkie przesłanki określone w art. 4 w związku z art. 49 ustawy, uprawniające go do emerytury pomostowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy niewłaściwie ocenił stan faktyczny sprawy.

W rozpoznawanej sprawie bezspornym było, że odwołujący się (ur. [...] czerwca 1956 r.) nie kontynuował pracy w warunkach szczególnych po 31 grudnia 2008 r., w związku z czym przyznanie prawa do emerytury pomostowej mogło nastąpić jedynie w oparciu o art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. Zatem, aby otrzymać prawo do emerytury pomostowej, odwołujący musiał legitymować się co najmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można było uznać, że praca odwołującego się od 26 września 1986 r. do 30 czerwca 1988 r. w Z. w E. na stanowisku słodownika jest pracą opisaną pod pozycją 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie można zaliczyć pracy odwołującego się, która polegała na przesypywaniu zboża za pomocą drewnianej łopaty za pracę „bezpośrednio przy sterowaniu”, która powinna polegać na obsłudze urządzeń, maszyn lub instalacji i stałym kontrolowaniu jej parametrów, regulacji wszystkich odchyłeń i podejmowaniu działań korygujących. Sam odwołujący się w swoich zeznaniach przyznał, że wszystkie czynności jakie wykonywał trzeba było wykonywać ręcznie, przy pomocy drewnianej łopaty, gdyż w tamtym czasie w browarach nie było automatyzacji. Również pomiędzy sterowaniem procesami a możliwością spowodowania awarii powinien występować związek przyczynowo- skutkowy. Trudno uznać, iż złe wykonywanie czynności

przez odwołującego, do których należało przesypywanie zboża przy pomocy drewnianej łopaty spowodowałyby jakiekolwiek zagrożenie dla zdrowia lub życia innych osób oraz mienia i środowiska, a tym samym dla bezpieczeństwa publicznego.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że powyższej oceny nie mogła zmienić opinia biegłego z zakresu BHP, sporządzona przed Sądem pierwszej instancji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, opinia ta nie mogła stanowić miarodajnego dowodu i podstawy rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. W ocenie Sądu opinia sporządzona przez biegłego jest lakoniczna i w żadnym stopniu nie wyjaśniła kwestii spornej. Biegły nie wskazał z jakich przyczyn uznał, iż praca odwołującego się na stanowisku słodownika mogłaby być zaliczona do prac w szczególnych warunkach, nie wyjaśnił jak praca odwołującego mogłaby się przyczynić do powstania poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego bądź spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego. W swojej opinii biegły ograniczył się jedynie do wskazania numeru pozycji załącznika do ustawy o emeryturach pomostowych, do którego należałoby zakwalifikować pracę L. W. w Z. w E.

W świetle powyższego, wobec braku możliwości zaliczenia pracy L. W. w Z. w E. w okresie od 26 września 1986 r. do 30 czerwca 1988 r. zgodnie z załącznikami do ustawy emerytalnej nie spełnił on przesłanki legitymowania się do dnia 1 stycznia 2009 r. 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Zatem należy wskazać, iż nie było podstaw do przyznania odwołującemu prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 49 pkt 1-3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł odwołujący się zaskarżając wyrok ten w całości.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został uzasadniony oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej. Odwołujący się wskazał na niebudzące wątpliwości naruszenie przez Sąd odwoławczy przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia, tj. art. 227 w zw. z art. 278 § 1 w zw. z art. 286 k.p.c. - przez nieprzeprowadzenie dowodu z opinii innego biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy z wyłączeniem A. B. pomimo tego, że

konkluzja w zakresie ustalenia czy praca odwołującego się w okresie od 26-09-1986 r. do 30-06-1988 r. w Z. w E. była pracą w warunkach szczególnych w rozumieniu wykazów stanowiących załączniki do ustawy o emeryturach pomostowych, w szczególności w rozumieniu załącznika nr 2 poz. 13 i 14 - prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego, prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego wymagała wsparcia wiadomościami specjalnymi, a przedłożona opinia biegłego A. B. zawiera konkluzję przeciwną dla przyjętej przez Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku.

Odwołujący się wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje 3 potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK

352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Skarżący nie wykazał, że w sprawie występuje powołana w skardze kasacyjnej przesłanka w postaci oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Ma rację odwołujący się, że Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, iż kwalifikacja pracy w szczególnych warunkach należy do sfery ustaleń stanu faktycznego i jej ocena (prawna kwalifikacja) należy do sądu, a nie do biegłego (tak m. in. w powołanym w skardze kasacyjnej wyroku Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2022 r., II USKP 142/21, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2019 r., I UK 394/17, LEX nr 2607310, 24 września 2014 r., III UK 196/13, LEX nr 1540140).

Co do deklarowanego w tym wniosku naruszenia przepisów postępowania dotyczącego nieprzeprowadzenia dowodu z opinii innego biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (art. 227 w zw. z art. 278 § 1 w zw. z art. 286 k.p.c.) trzeba podkreślić, że sens art. 278 § 1 k.p.c. wyraża się w nakazie zasięgnięcia opinii biegłego (lub kilku biegłych) przez sąd wówczas, gdy dla rozstrzygnięcia sporu niezbędna jest wiedza "specjalna" czyli wiedza dostępna specjalistom w danej dziedzinie. Jednocześnie wykładnia tego przepisu akcentuje zakaz samodzielnego rozstrzygania przez sąd kwestii objętych "wiadomościami specjalnymi". Dowód z opinii biegłego podlega jednak ocenie sądu (233 § 1 k.p.c.) podobnie jak inne dowody (np. z zeznań świadków, z dokumentów, z przesłuchania stron). Sąd dokonujący oceny dowodu nie jest związany "ustaleniami" biegłych w zakresie, w jakim ustalenia te nie wymagają wiadomości specjalnych, lecz mogą

być poczynione bez udziału biegłego, bo wynikają z dostępnych danych zawartych w materiale dowodowym sprawy, których oceny sąd może dokonać samodzielnie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 listopada 2021 r., I PSK 190/21, LEX nr 3271123).

Dlatego też w ramach skargi kasacyjnej nie można dopatrzyć się oczywistego naruszenia wskazanych przepisów gdy Sąd Apelacyjny doszedł do odmiennych ustaleń, niż sformułowane we wniosku opinii biegłego, która ponadto słusznie została uznana przez Sąd Apelacyjny za nierzetelną z uwagi jej lakoniczność i brak wyjaśnienia kwestii spornej, ponieważ biegły nie wskazał z jakich przyczyn uznał, iż praca odwołującego na stanowisku słodownika mogłaby być zaliczona do prac w szczególnych warunkach, nie wyjaśnił jak praca odwołującego mogłaby się przyczynić do powstania poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego bądź spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego, a ograniczył się jedynie do wskazania numeru pozycji załącznika do ustawy o emeryturach pomostowych, do którego należałoby zakwalifikować pracę.

Wyjaśnienia wymaga, że Sąd Apelacyjny przeprowadził postępowanie uzupełniające wyjaśniając kwestię sporną dotyczącą ustalenia czy praca odwołującego się w okresie od 26 września 1986 r. do 30 czerwca 1988 r. w Z. P. w E. na stanowisku słodownika, w pełnym wymiarze czasu pracy, mogła zostać zakwalifikowana jako praca wykonywana wskazaną w ustawie o emeryturach pomostowych jako praca w szczególnych warunkach - opisaną pod pozycją 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych - prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego; prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego.

Sąd Apelacyjny ustalił, że w spornym okresie zajmował się on rozdzielaniem dobrego zboża od złego, całą pracę musiał wykonywać ręcznie i ekologicznie, ponieważ była to żywność, za pomocą drewnianych łopat przesypywał zboże ze sterty na taśmę, w miejscu gdzie występowało zapylenie, miał przydzieloną odzież

ochronną oraz maskę ochronną. Odwołujący się uzupełniając zeznał, iż w zakładach piwowarskich pracował w latach 1986-1988 na stanowisku słodownika w magazynie zboża, na jednym z trzech pięter, w zależności od przydzielenia przez kierownika, na każdym z pięter było zboże: najbardziej „brudny jęczmień” był składowany na III piętrze; z III piętra jęczmień był przenoszony na II piętro, gdzie jęczmień był częściowo oczyszczany, następnie jęczmień był przenoszony z II na I piętro, gdzie był już oczyszczony i brany do obróbki rosnącej. Wszystkie czynności odwołujący się wykonywał za pomocą drewnianej łopaty, zajmował się przesypywaniem jęczmienia w specjalne otwory, żeby go oczyścić. Odwołujący się zeznał, iż w tamtym okresie w browarach nie było automatyzacji, a gdyby źle wykonywał swoją pracę to szkodziłby sobie przez to, że nabawiłby się pylicy. Ponadto Sąd Apelacyjny wskazał, że następca prawny Z. w E. – G. w E. nadesłał kopię akt osobowych L. W. oraz poinformował, że zakład nie posiada informacji na czym polegał zakres czynności na stanowisku słodowego L. W. w latach 1986-1988, gdyż akta osobowe nie zawierają takich informacji.

Prawidłowo wskazał Sąd Apelacyjny, iż pod pozycjami 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy 2008 r. o emeryturach pomostowych kluczowe jest określenie czynności polegającej na "bezpośrednim sterowaniu". Językowo czynność sterowania polega na kierowaniu pracą jakiegoś urządzenia za pomocą innych odpowiednich urządzeń - czyli przy wykonywaniu tego rodzaju prac (polegających na "bezpośrednim sterowaniu") pracownik musi obsługiwać urządzenia, maszyny lub instalacje i stale kontrolować ich parametry, reagując na wszelkie odchylenia i podejmując działania korygujące, co w założeniu ma doprowadzić do niedopuszczenia do wystąpienia poważnej awarii ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2022 r., III USK 516/21, LEX nr 3488072).

Sąd Apelacyjny oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uznał, że praca odwołującego się w charakterze słodownika w zakładach piwowarskich nie była pracą wskazaną w ustawie o emeryturach pomostowych jako praca w szczególnych warunkach.

To do sądu orzekającego w sprawie, a nie do biegłego, należą ostatecznie ustalenia faktyczne i oceny prawne, przy czym w myśl art. 398 § 3 k.p.c. podstawą

skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Skoro zaś zarzuty dotyczące oceny dowodów nie mogą być podstawą kasacyjną, to tym bardziej nie mogą być argumentem przemawiającym za oczywistą zasadnością skargi. Sąd Najwyższy nie jest sądem faktów, lecz sądem prawa. Ocena dowodów należy do sądów pierwszej i drugiej instancji (por.m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2020 r., I UK 262/19, LEX nr 3224962).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[r.g.]